

#hazhozjonamuzeum

BAUHAUS, DE STIJL

A funkcionalista, a purista és az organikus építészet jellemzői
Jelentős építészek és művek

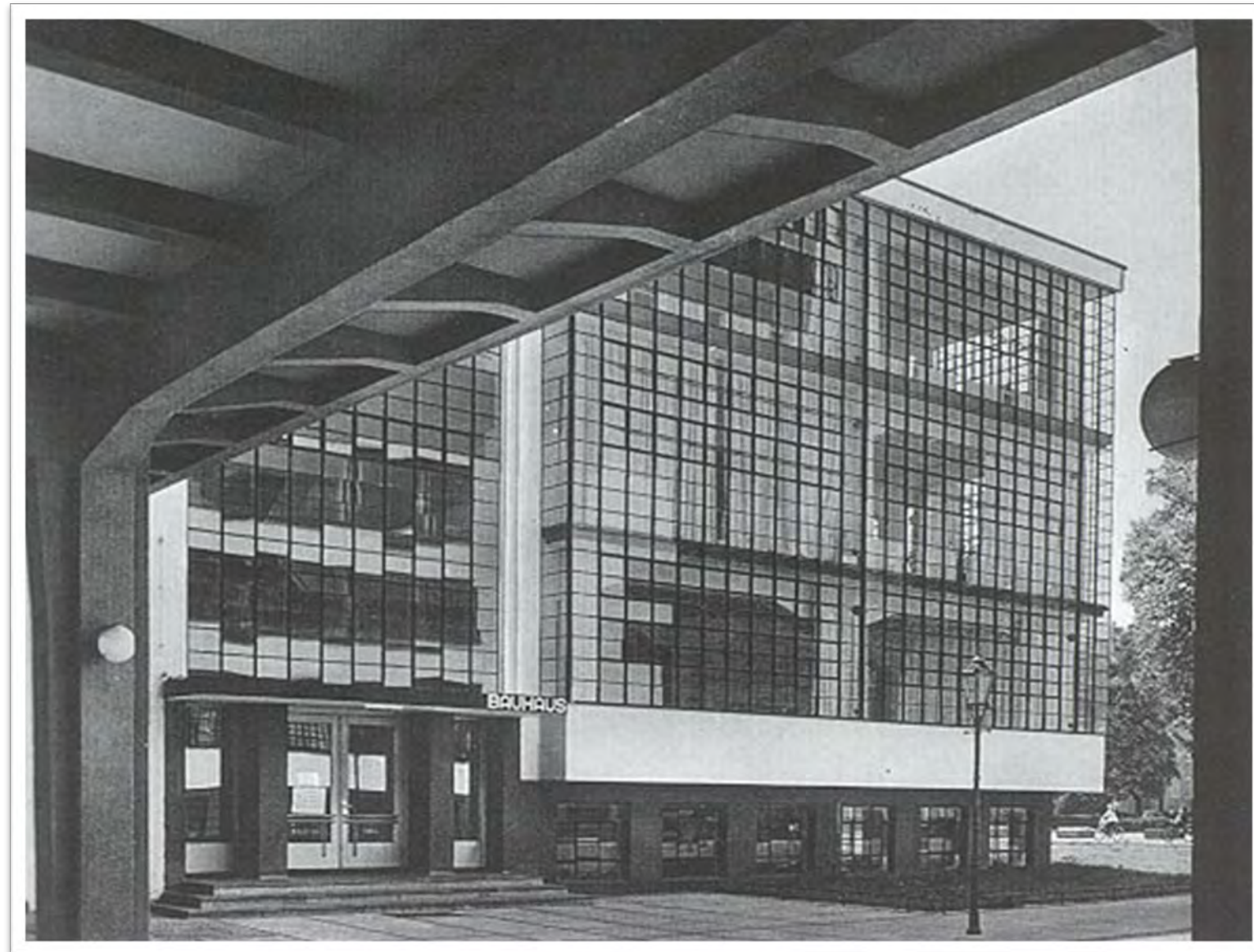

A 20. századi építészet irányzatai

A 20. századi építészet irányzatai: Bauhaus

Háttér: Walter Gropius 1919. április 1-jén indította útjára a 20. század egyik legjelentősebb művészeti kísérletét. Az **első világháborúban széthullott világ** káosza közepette az újjászületés ígéretét az új világrend meghatározása hordozta magában. A **radikális eszmék térhódítása** a művészetben is jól nyomon követhető, bár ez esetben inkább alkotói, mintsem politikai törekvések. A **társadalomtervezés, a városok, élhető környezetek kialakítására szánt kísérlet az építészetben fontos szemponttá vált.** Jól jellemzi az iskola „forradalmi” voltát, hogy az első évfolyamba beiratkozott hallgatók több mint fele nő volt.

A 20. századi építészet irányzatai: Bauhaus

Ideje és helyszínei: Weimarban Henry van de Velde 1902-ben alapította meg a kézművesség és a művészet eredményeit ötvöző iskoláját. Az oktatási intézmény épületét maga a belga tervező álmodta meg – később a **Bauhaus is itt talált otthonra**. Van de Velde javasolta utódjának Gropiust, aki egyesítette a korábban élesen elkülönülő két művészeti iskolát, és bevezetett egy merőben új oktatási tanrendet, amely valamennyi művészeti ágat érintett, és kézműipari képzéseket is magában foglalt. A weimari évek főleg a kísérletezésről szóltak. 1923-ban a weimari kiállításon mutatták be többek között az erre az alkalomra felépített **Haus am Hornt** – az első, Bauhaus stílusban épült mintaházat.

1925-ben politikai nyomásra a Bauhaus Dessaubába tette át székhelyét, ezzel pedig ismét egy új korszak vette kezdetét. Új mesterek érkeztek, ipar-hangsúlyos tantervet dolgoznak ki, és elkészült az intézmény mára ikonikussá vált épülete, vele együtt a mesterek lakóházai és a **dessau-törteni lakótelep**, amelyet maga az alapító, **Walter Gropius** tervezett. Az egyre élesedő belső ellentétek következtében **Walter Gropius távozott** az intézmény éléről. Helyét **Hannes Meyer** svájci építész vette át 1928-ban, ám politikai nézetei miatt csak rövid ideig maradhatott pozíciójában. Őt **Mies van der Rohe** követte, aki politikától mentes oktatási intézménnyé alakította a Bauhaust, azonban a reformok nem segítettek, a városi tanács a hitlerista polgárok nyomására **1932-ben kiutasította Dessauból** az iskolát. Utolsó próbálkozásként a Bauhaus – mint magánintézmény – Berlinben újra megnyitotta kapuit, ám csak rövid ideig működhetett: **1933 áprilisában rendőrök és rohamosztagosok szállták meg** a Hitler által „a bolsevizmus bölcsőjének” nevezett iskolát, és ezzel véglegesen megszűnt.

1. Bauhaus

Mi jellemzi?

Gropius találta ki a **Bauhaus** elnevezést, amikor egy tágabb értelmű, frappáns nevet akart adni ennek a művészeti iskolának.

1919-től Gropius volt a Bauhaus igazgatója. A Bauhausban az iskola és a műhely egyévé vált, és a **kézművességben** erejében hittek. Ez az iskola a kézműves **mesterséget** és a **kézműveseket** egyenrangúnak tekintette. Az alkotótevékenység végső célja az **épülettervezés** volt.

Gropius osztályok helyett **műhelyeket** hozott létre, amely élére **egy művészt és egy kézművest** állított. A következő műhelyek működtek a főiskolában: **kerámia-, szövő-, asztalos-, üveg-, falképfestő-, fém-, fotó-, grafikai, szobrászati, színpadi, nyomdai és reklámműhely**. Neves művészek vezették a műhelyeket: például Paul Klee és Kandinszkij. A műhelybe kerülő diákoknak kötelező volt az **Előtanfolyam** elvégzése, aminek három fő feladata volt: a **művészi alkotótehetség felszabadítása**, a pályaválasztás megkönnyítése, a **manuális alkotás alapszabályának** megtanítása.

A Bauhausba 16-tól 40-éves korig bárki jelentkezhetett, de nehéz volt bekerülni. Fennállása alatt összesen 1250 hallgatója volt.

1. Bauhaus

Korszakai:

- 1919: Bauhaus megalapítása
- 1921: az iskola kiadja az első hivatalos tantervet, amely 1925-ig marad érvényben
- 1925: Dessaubába települ át az iskola
- 1928: Gropius lemondása, Hannes Meyer lesz az új igazgató
- 1930: Hannes Meyer lemondása után Mies van der Rohe az új igazgató
- 1932: Bauhaus feloszlatása

Kik a tanárai, mesterei?

- **Walter Gropius (Bauhaus igazgatója)**
- Paul Klee
- Vaszilij Kandinszkij
- Johannes Itten
- Moholy-Nagy László
- Gerhard Marcks
- Lyonel Feininger
- Breuer Marcell
- Oskar Schlemmer
- George Muche

1.1 Walter Gropius (1883–1969)

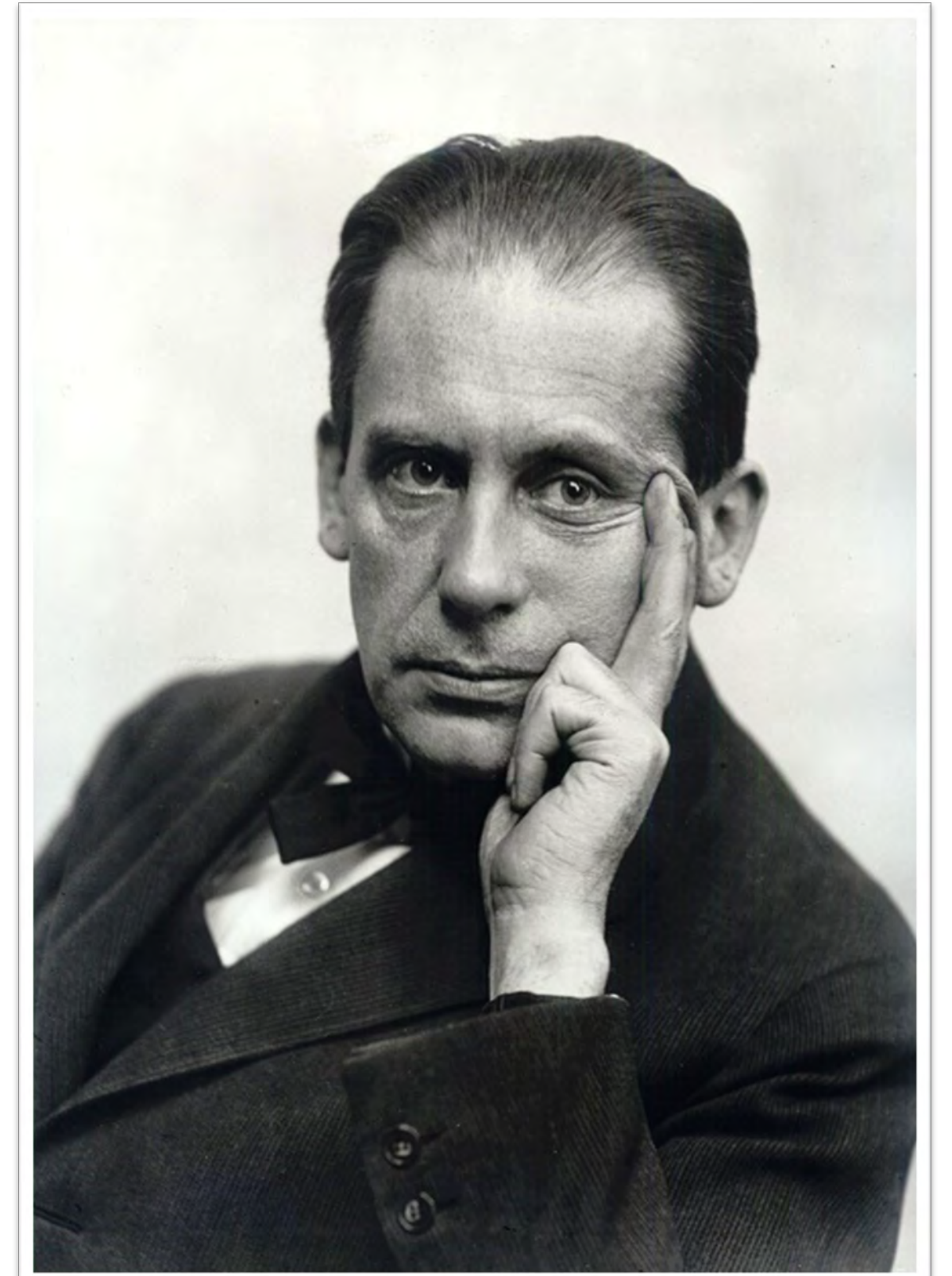
1883-ban egy régi német értelmiségi családban született, már a **felmenői is építészek** voltak. Nagyapjának testvére, **Martin Gropius** a berlini Iparművészeti Múzeumot tervezte és a berlini Iparművészeti Iskola igazgatója volt. **Münchenben és Berlinben** folytatott építészeti tanulmányokat.

Gropius élénk érdeklődéssel követte a technológiai, az építészeti forradalmat és a tömegtermelés kezdeteit. Már 1910-től foglalkoztatta a művészet és az ipar együttműködése, a művész-személyiség és az elszemélytelenedő tömegtermelés ellentéte. A nézeteit az ipari formatervezés megalapozásán dolgozó **Deutscher Werkbund tagjaként is megosztotta**. Gropiusnak **1919-ben** felajánlották a weimari Képzőművészeti Főiskola vezetését, de ő ezt csak azzal a feltétellel vállalta el, ha a **Képzőművészeti Főiskola összeolvad a volt Iparművészeti Iskolával**, és az így létrejövő intézmény neve **Staatliches Bauhaus in Weimar** lesz. A gépeket nem a művészet fenyegető ellenségének, hanem segítőjének tartotta.

Gropius a Bauhaus körüli vitákba belefáradva **1928-ban lemondott a posztjáról**, majd Berlinbe költözött és az építészetnek szentelte az életét. 1934-ben Angliába, majd 1937-ben Amerikába emigrált, és a Harvard Egyetem professzora lett.

„Építészeknek, festőknek, szobrászoknak újra meg kell tanulniuk megismerni és megérteni az épület egészének árnyalt tagoltságát; így hatja át műveiket újra, magától is az az architektonikus szellem, amely a szalonművészetben elveszett.”

1.1.1 Walter Gropius épületei

Lakóépület a berlini Hansa negyedben
1956

Gropius saját lakóháza, Lincoln (USA)
1937

1.2 Mi jellemzi a Bauhaus-épületeket?

A Bauhaus iskola csak 14 évig működött, hatása mégis a mai napig érezhető. Sokkal inkább volt életforma és sokszínű, átfogó művészeti elv, mint szigorúan körülhatárolható stílus.

A Bauhaus funkcionalista szemléletmódja, a **letisztult geometrikus formák** és az **egyszerű, karakteres tipográfia** hamar követőkre talált világszerte, forradalmasítva az építészet, művészet és dizájn világát. A Bauhaus a leginkább meghatározó külföldi intézmény, átformálta a modern ember fogalmát a szépről, a hasznosról és a jóról, így érthető módon számos nyelvben, így a magyarban is stílusnévvé vált.

A Bauhaus-elmélet szerint az épületek legfontosabb tulajdonságai: **célszerűség, helyes tájolás és fényviszonyok, tiszta logika, fegyelem, rend és átláthatóság, lakóhelyek funkció szerinti értelmezése. A sima felületek, az áramvonalas részletek** ötvözete immár általánosabban is az elismerő „Bauhaus” jelzőt vonja maga után.

Walter Gropius: Bauhaus épülete és a műhelyek
Dessau, 1925–1926

1.2.1 Melyek a legjelentősebb német Bauhaus-épületek?

Adolf Meyer, Georg Muche: Haus am Horn
Weimar, 1923

Walter Gropius: Meisterhäuser
Weimar, 1925–1926

1.3 Moholy-Nagy László (1895–1946)

Magyar fotográfus, konstruktivista festő, ipari formatervező, a Bauhaus iskola kiemelkedő tanára, a kísérleti filmek egyik magyar úttörője. 1919 márciusában ő is aláírta a magyar aktivisták közös forradalmi nyilatkozatát, de a Tanácsköztársaság eseményeiben nem vett részt. Időközben nevet változtatott, vezetékneve elé felvette szeretett **nagybátyja lakóhelyének, Moholnak** a nevét is, így innentől kezdve rajzait, festményeit és egyéb műveit már a „**Moholy-Nagy**” szignóval látta el. A forradalom bukása után a retorzióktól tartva **Bécsbe menekült**, ahol hamarosan csatlakozott Kassákhöz és a többi emigráns magyar művészhez, íróhoz. Velük együtt utazott tovább **Berlinbe 1920 elején**.

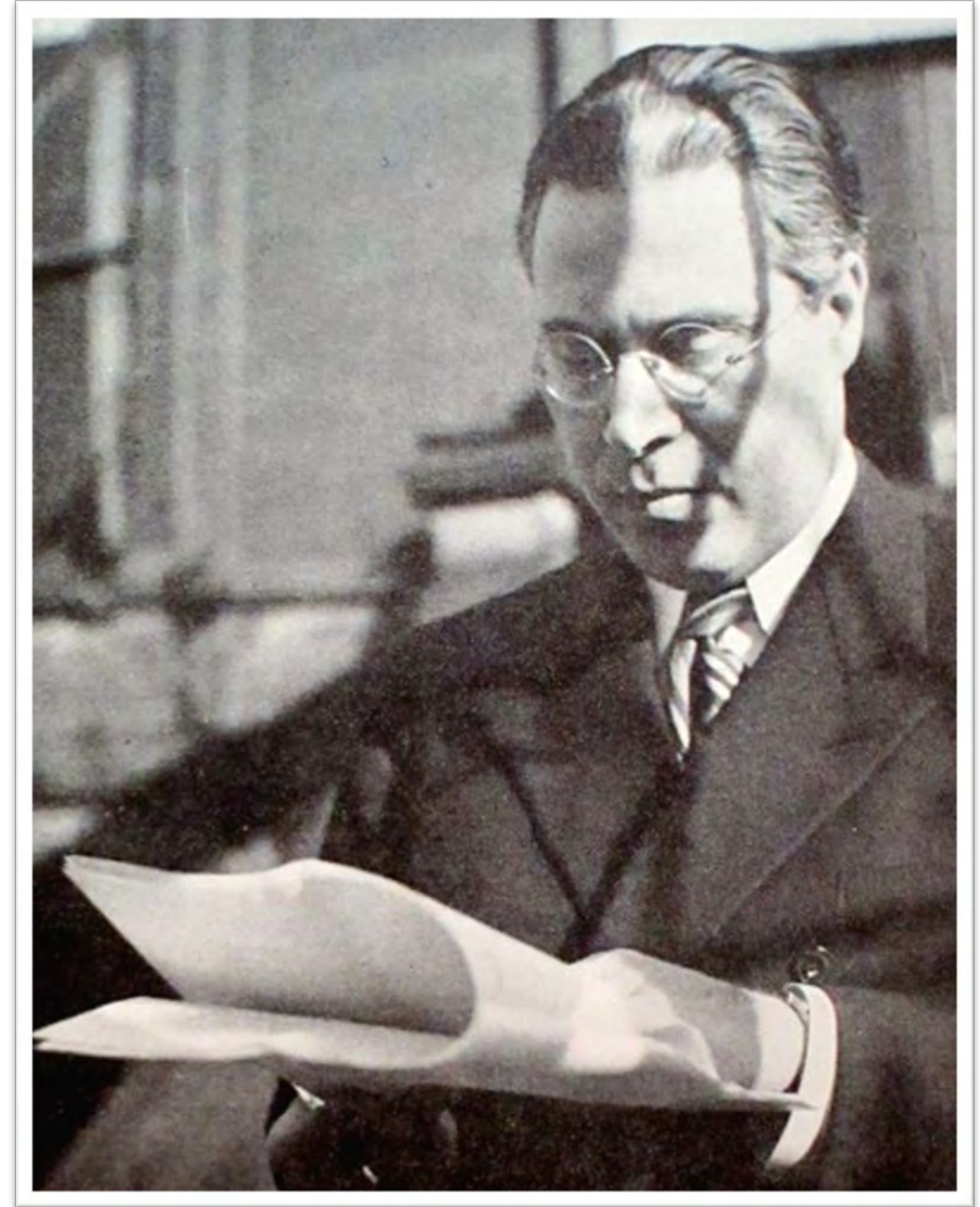
1922-ben A Der Sturm Galériában rendezett kiállítása zajos sikert aratott, neve hamar ismertté vált szerte a városban és az országban. Szintén ebben az évben jelent meg **Kassákkal közösen** szerkesztett írása, az *Új művészek könyve*. A sikernek tudható be, hogy **Walter Gropius** őt kérte fel 1923-ban a távozó Johannes Itten helyére a **Bauhaus oktatói** közé, ahol a fémműves műhely és az előtanfolyam művészeti vezetésével bízták meg.

1.3 Moholy-Nagy László (1895–1946)

1928-as távozását követően reklámgrafikusként, díszlettervezőként működött Berlinben, és folytatta fény- és fotó kísérleteit. A hitleri terror elől először Amszterdamba költözött, onnan Londonba, végül **1937-ben az Egyesült Államokba** emigrált, ahol Chicagóban a **New Bauhaus** megalapításával próbálta új életre kelteni az iskolát, amely azonban anyagi támogatás híján hamar bezárta kapuit. Moholy viszont nem adta fel, kollégáival hamarosan újranyitotta az immár **Chicago School of Design** névre hallgató intézményt, amelyet 1946-ban bekövetkezett haláláig igazgatott.

1.4 Molnár Farkas (1895–1945)

Előbb festészetet tanult, majd mégis építészként kezdte meg tanulmányait a budapesti műegyetemen, ahová a háború ideje alatt iratkozott be, majd 1919-ben beállt vöröskatonának. Később a Képzőművészeti Főiskolán tanult tovább, majd a Tanácsköztársaság bukása után külföldre távozott, ekkor lett a **Bauhaus** növendéke. Az itt töltött 5 esztendő (1920–1925) nagy hatást gyakorolt rá, mert itt kötelezte el magát végérvényesen **az új építészet** iránt. 1927-től Budapesten dolgozott, előbb Ligeti Pál munkatársaként, majd önállóan.

1923-tól foglalkozott a **kollektív lakóház** gondolatával és tervével, melyet a tömeges lakásépítés korszerű megoldásával kívánt kombinálni. 1923-ban tűnt fel a Bauhaus kiállításán merész, konstruktivista „**Vörös kockaház**” tervével. Festői és grafikus tevékenységét ekkorra már fokozatosan visszafogta, és az **építészetet választotta**.

1.4 Molnár Farkas (1895–1945)

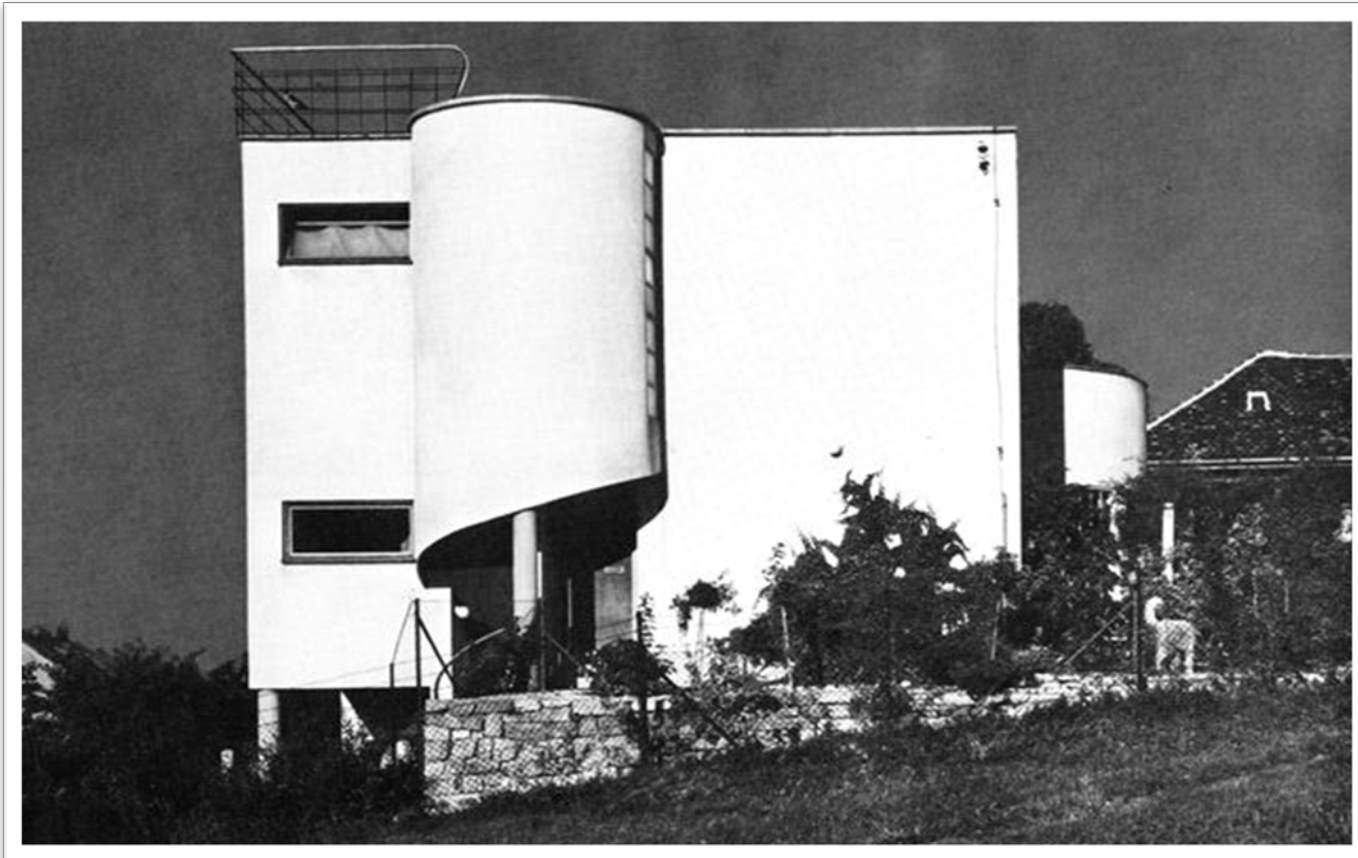
1927-től Budapesten dolgozott, majd önállóan is szerencsét próbált, míg végül Fischer Józseffel társult. Főleg **villákat és családi házakat építettek**, amelyek a **magyarországi konstruktivista-funkcionalista építészet első és legkiemelkedőbb alkotásainak** számítanak.

Gropius hívására 1928-ban La Sarraz-ba, a CIAM alakuló kongresszusára utazott, ahol megválasztották a **modern építé-
szek nemzetközi szervezete (CIAM) magyarországi delegátusa** tagjának, és az 1928–1938 között működő magyar csoport vezetőjének is. A „város, társadalom” címmel tervezett kiállítása miatt összeütközésbe került a rendőrséggel. Bíróság elé állították, így nem juthatott állami megbízásokhoz, s tehetségét is csak villák és családi házak építésére korlátozhatta. 1938-ban kizárták a kamarából, ami még az addigi munkalehetőségeitől is megfosztotta.

Élete nagy kihívása a **Szentföld-templom volt**, melynek építkezése 1942-ben kezdődött, és Molnár 1945-ben bekövetkezett haláláig csak egy része készült el. A Budapest felszabadításáért folyó 1945-ös ostrom idején budai lakásában halálos sérülés érte.

1.4.1 Lejtő utcai családi ház, Budapest, 1932

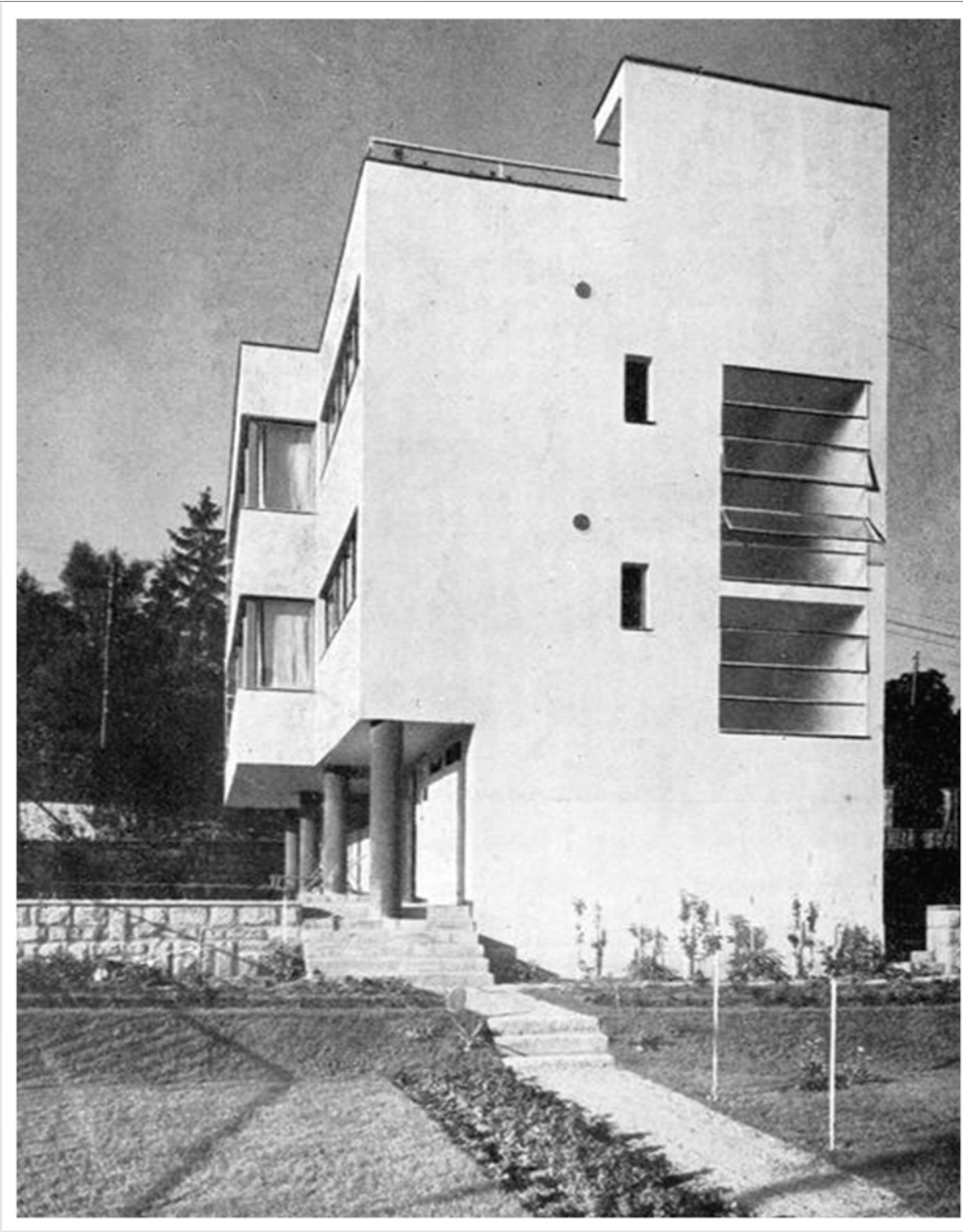

A villa az Országos Iparegyesület igazgatója, Dálnoki-Kováts Jenő számára épült. A ház **vasbeton vázas, alaprajzilag szabad kialakítású épület**, a térszerkezete kívülről is leolvasható. Az egyszerű négyzetes hasábhoz két félhenger kapcsolódik: ezek egyike a belső szerkezetét szerényen felfedő, alul kifelé, feljebb, a bejárat ajtótól kezdődően zárt körlépcsős közlekedőtér, amely a ház másik oldalán a felső teraszra vezető szabad vaslépcsőben folytatódik.

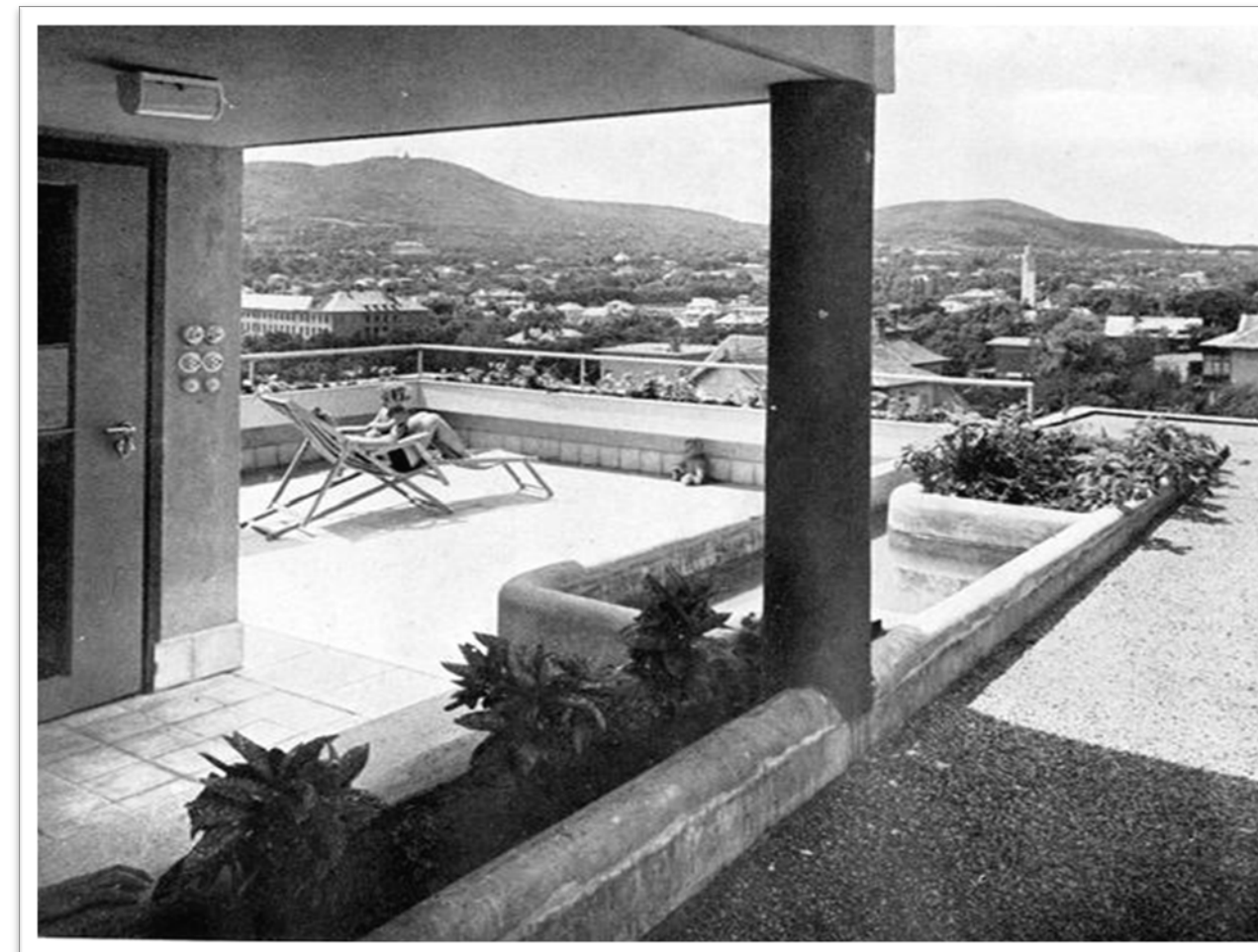
A másik félhenger a Sas-hegy felé néző déli oldalhoz kapcsolódik, erre az oldalra Molnár – hajlított üveg tolóablakok közé foglalva – egy temperált télikertet konstruált rejtett színes világítással, permetező szökőkutakkal. Az épület az 1933. évi milánói triennálén a családi házak kategóriában első díjat kapott.

1.4.2 Harangvirág utcai ház, Budapest, 1935

A ház különlegessége a négy emeleti lakószoba szeparálhatóságából adódik. (A megoldás hasonló a Schröder-házéhoz, s jól mutatja az akkori magyar és európai építészet összhangját.) Molnár Farkas szándéka szerint a falakkal azonos jellegű tolóajtókkal a közel száz négyzetméternyi lakószobát egyben vagy 12 féle különböző konfigurációban lehet használni. A lakás a modern, racionalizált alaprajz elvei mentén készült. Helyet kapott a tetőn egy jól használható napozóterasz, míg a földszinten a házmesteri lakás és a tárolók, a mosókonyha. A cselédszoba továbbra is a konyhai tálalóblokkban található, de bevilágítása már nem egy lőrés méretű nyílásra korlátozódik, hanem az utcai homlokzatra nyíló, a többivel egyenrangú ablak.

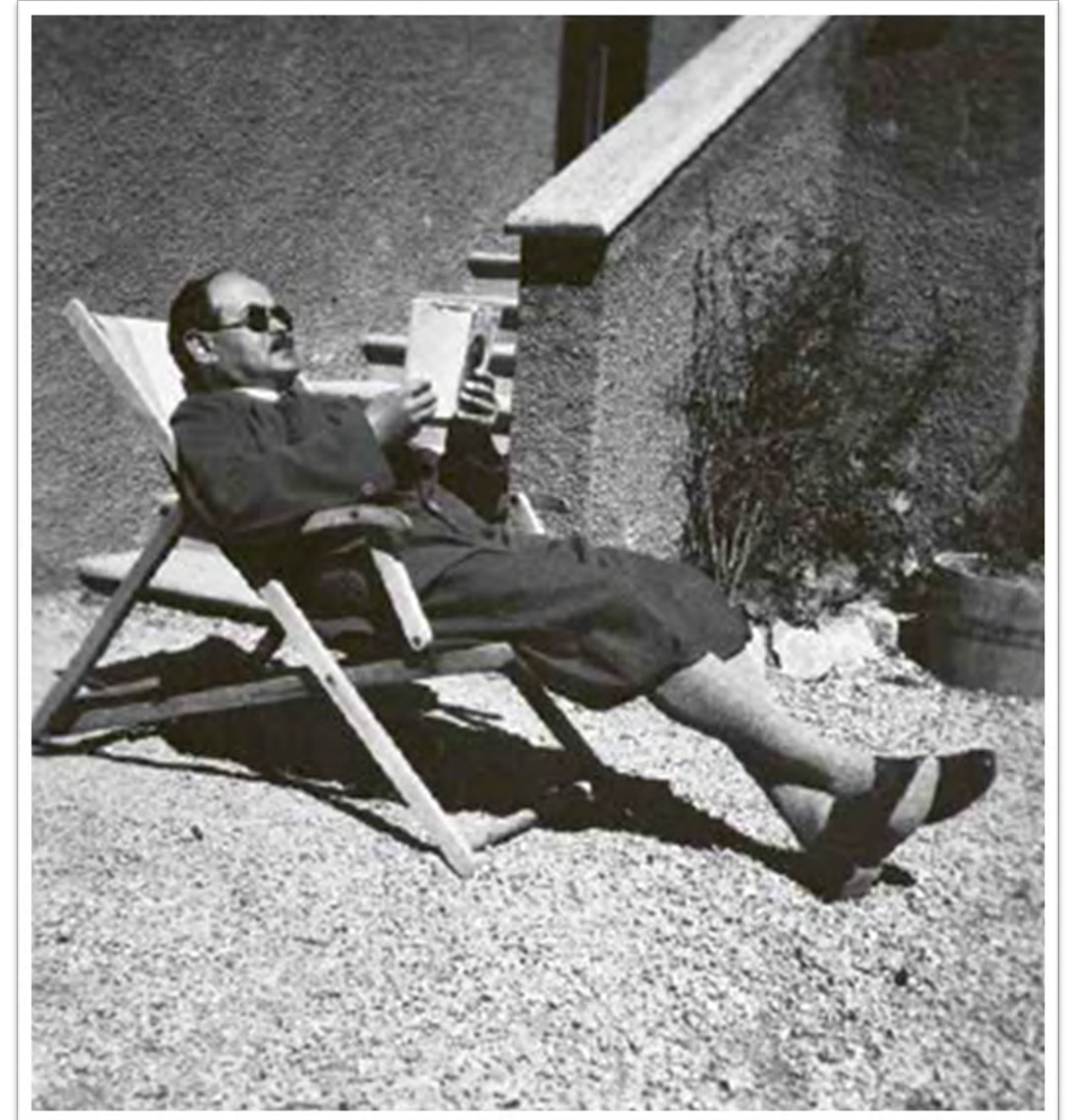
1.5 Kozma Lajos (1884–1948)

Építész, iparművész, grafikus; a magyarországi szecesszió első felének egyik legkiválóbb, külföldön is elismert művésze; aki rendkívül sokrétű életművet hagyott hátra.

1906-ban szerzett építészoklevelet a Budapesti Műszaki Egyetemen, majd több helyen járt külföldi tanulmányúton. Néhány évig Lajta Bélánál dolgozott, majd 1913-ban megalakította a **Budapesti Műhely** néven ismert, belsőépítészettel foglalkozó művészcsoportot.

A Tanácsköztársaság idején tagja volt a művészeti direktóriumnak; a két világháború között baloldalisága miatt nem jutott állami megbízatáshoz. Az 1920-as években szorosán együttműködött Kner Imre gyomai nyomdással és kiadóval. A közösen tervezett, Kozma **fametszeteivel és könyvdíszjeivel** megjelent kötetek a magyar könyvművészet példamutató alkotásai. Az 1930-as évektől kezdődően építészeti terveit főként a **funkcionalizmus jellemezte**. 1934-re készült el Kozma egyik legismertebb munkája, **Lupa-szigeti kis nyaralója**.

Számos modern lakóházat tervezett Budapesten. Belsőépítészeti tervein alapján alakították ki a fővárosban a **Rózsavölgyi könyv- és zenemű-kereskedés** berendezését, valamint építették át a volt **Magyar Divatcsarnokot**. Színpadi díszleteket és bútorokat is tervezett. A barokk stílus hagyományait újjáélesztő, magyaros bútorai Németországban is népszerűvé váltak.

1.5.1 Melyek a legszebb alkotásai az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében?

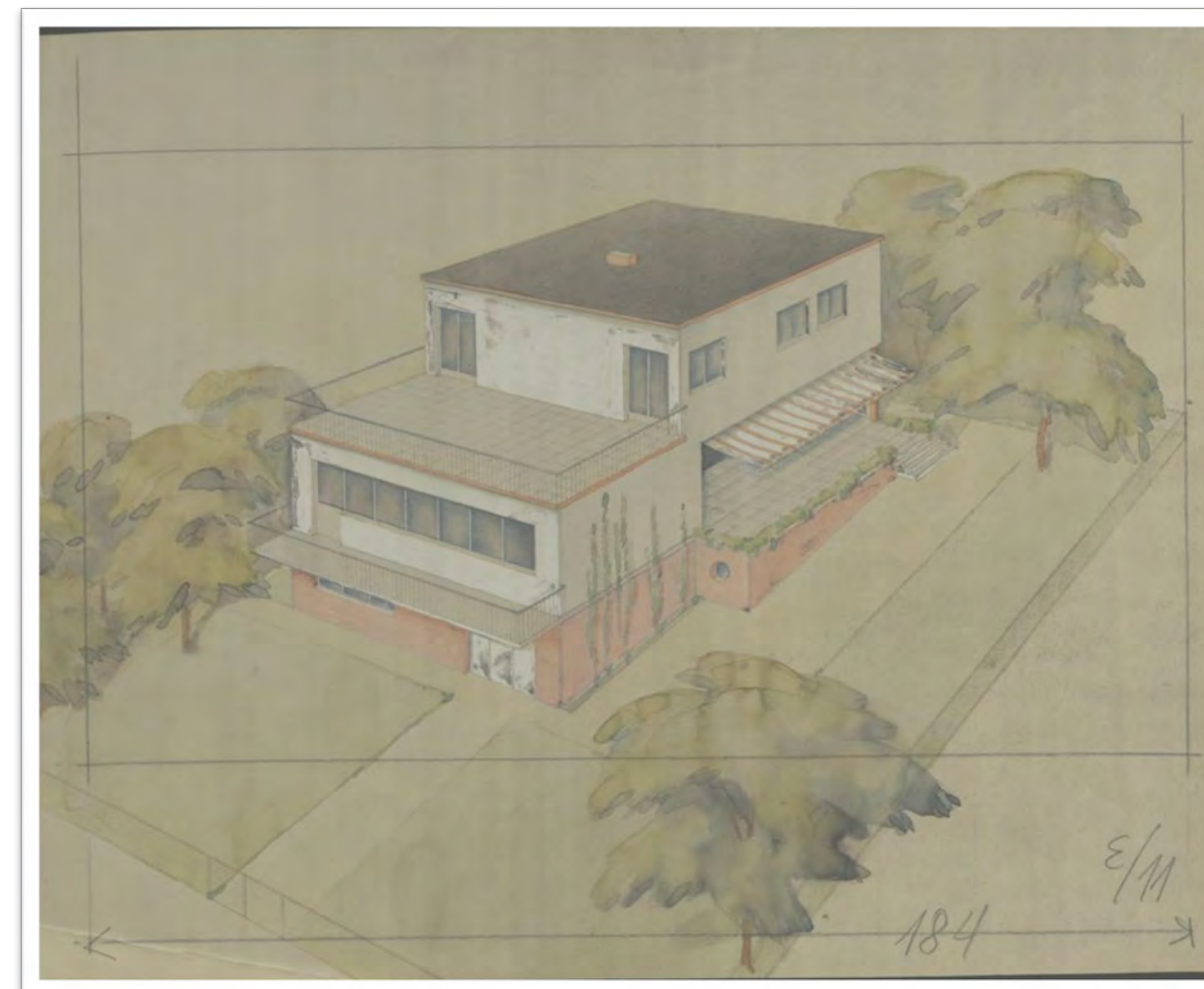
- Legszebb építészeti tervei az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében:

Asztali lámpa
1930 körül
Alpakka, vas

Villa terve
1930–1940
Akvarell, tempera

Villa terve
1930–1940
Akvarell

1.6 Breuer Marcell (1902–1981)

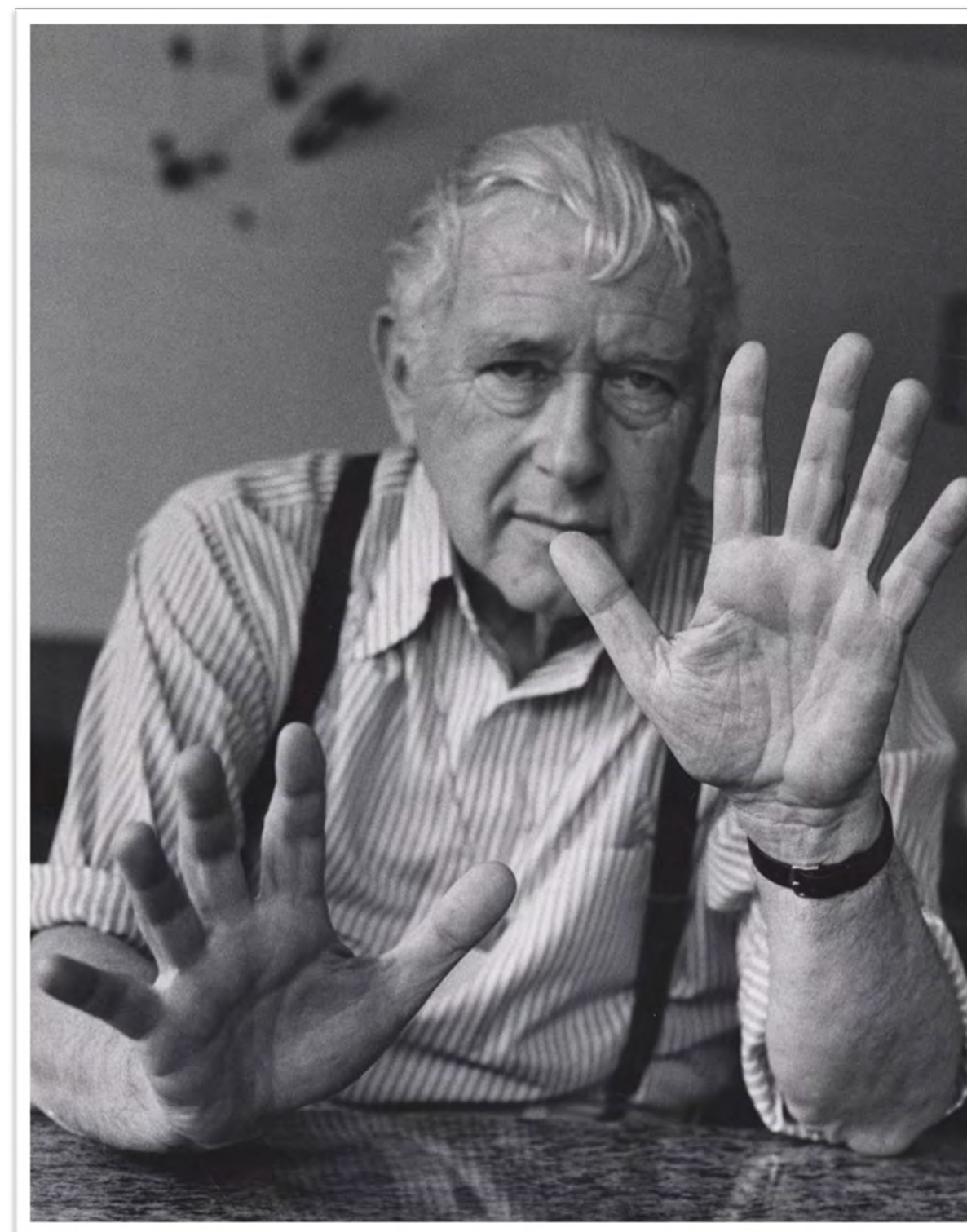
Pécsi születésű építész és formatervező. A barátai csak **Lajkónak** szólították második keresztnéve miatt. Kezdetben a **bécsi Művészeti Akadémián** tanult szobrászatot, majd a **Bauhaus asztalosműhelyének növendéke lett**. Itt készült a különleges, trónszerű Afrika-széke is.

Ezt követően egy építészirodában dolgozott **Párizsban**. 1925-ben visszatért Németországba, és a **Dessau-ba költözött Bauhaus asztalosműhelyének a vezetője** lett. Breuer számára nagy sikert jelentett, amikor elkészítette **első csővázas székét**, amit egy biciklikormány ihletett. A húszas évek második felében tervezett csőbútorai a dizájtörténet ikonikus darabjai lettek.

1934-ben Budapestre költözött, de sajnos **itthon nem tervezhetett épületet**. 1935-ben emigrált Londonba, majd az **USA-ba**, ahol a **Harvard Egyetem professzora** lett. Gropiusszal közös építészeti irodát nyitottak, és számos lakóházat terveztek. Később **saját irodát nyitott**, és az ő tervei szerint készült a **párizsi UNESCO-székház**. A legnagyobb elismerést a **New York-i Whitney Museum** tervezése jelentette.

Breuer épületeire jellemző: **fény-árnyék játék, külső és belső terek kapcsolata, az üveg és a fém mellett más anyagok használata, homlokzat árnyékhatásának plasztikus kifejezése**. Kifejlesztette a **kétközpontos lakóház** prototípusát, amelynek a középpontja a konyha, ahonnan a nappali és a gyerekszoba ellenőrizhető.

1.6.1 Breuer épületei

Whitney Museum
New York, 1963–1966

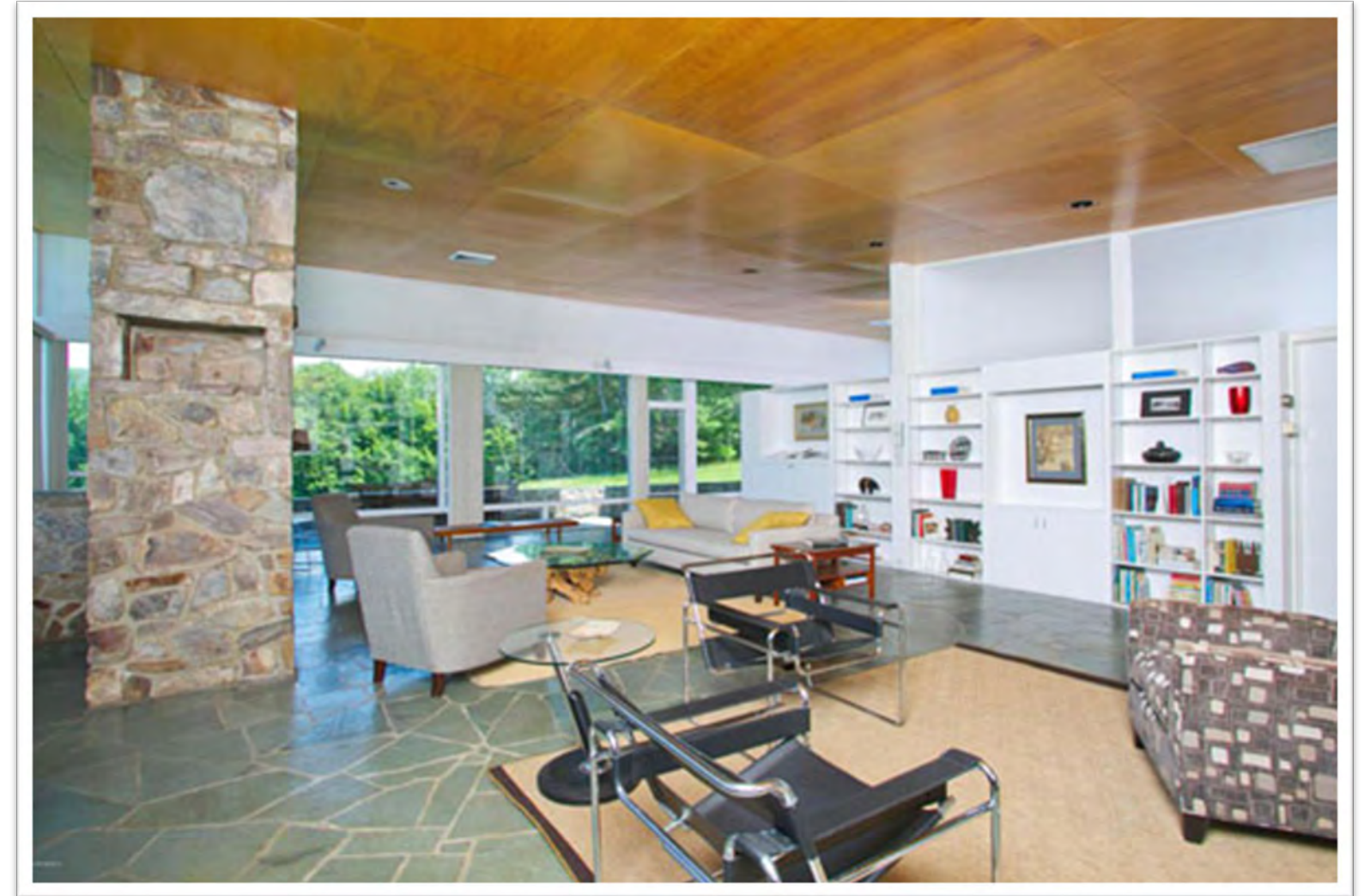
UNESCO-székház
Párizs

1.6.2 Breuer épületei

Robinson-ház
Williamstown, 1946–1948

Mitől különleges?

Ez egy kétközpontos lakóház. V-alakú, pillangószárnyas tető, függőleges falburkolat, merőlegesen kivezetett kőfal jellemzi.

1.6.3 Breuer épületei

Sillman-ház
Lichtfield (CT, USA), 1950–1952

Hooper-ház
Baltimore Country (Maryland, USA), 1956–1969

1.6.4 Melyek a legszebb alkotásai az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében?

Breuer Marcell asztala New York-i irodájának berendezéséből, 1960-as évek

Mitől különleges?

New York-i irodájának egykori berendezéséhez tartozó, maga által tervezett, gránitból készült **író- (tárgyaló-) asztala**. 2016-ban a Magyar Nemzeti Bank Értéktár Programja keretében került az Iparművészeti Múzeumba.

Mitől különleges?

A modern csővázás bútorokkal messze megelőzte a korát. A dizájtörténet valaha volt egyik legfontosabb alkotásaként jegyzik az 1930-ban bemutatott B35-ös modelljét, a kettős konzolos széket: ebből a korszakalkotó konstrukcióból fejlődött ki a konzolos megoldás, melyben a bútor vázát egyetlen, hajlított cső adja. Breuer csővázás bútorait és berendezési tárgyait a Bauhaus legszebb termékei között tartották nyilván.

Csővázás székek (B5 és B11)
Kivitelező: Thonet
1930

1.7 Wágner László és Fischer József

Wágner László 1935-ben végzett **építészként** a Műegyetemen. A diploma megszerzése után önálló irodát nyitott. Az 1960-as években az **óbudai kísérleti lakótelep** terveit készítette el, és a **SOTE Nagyvárad téri Elméleti Tömbjének épületét** is ő tervezte. Ez volt hazánk **első magasháza**. Győrben, Miskolcon és Dunaújvárosban is láthatóak lakótelepei.

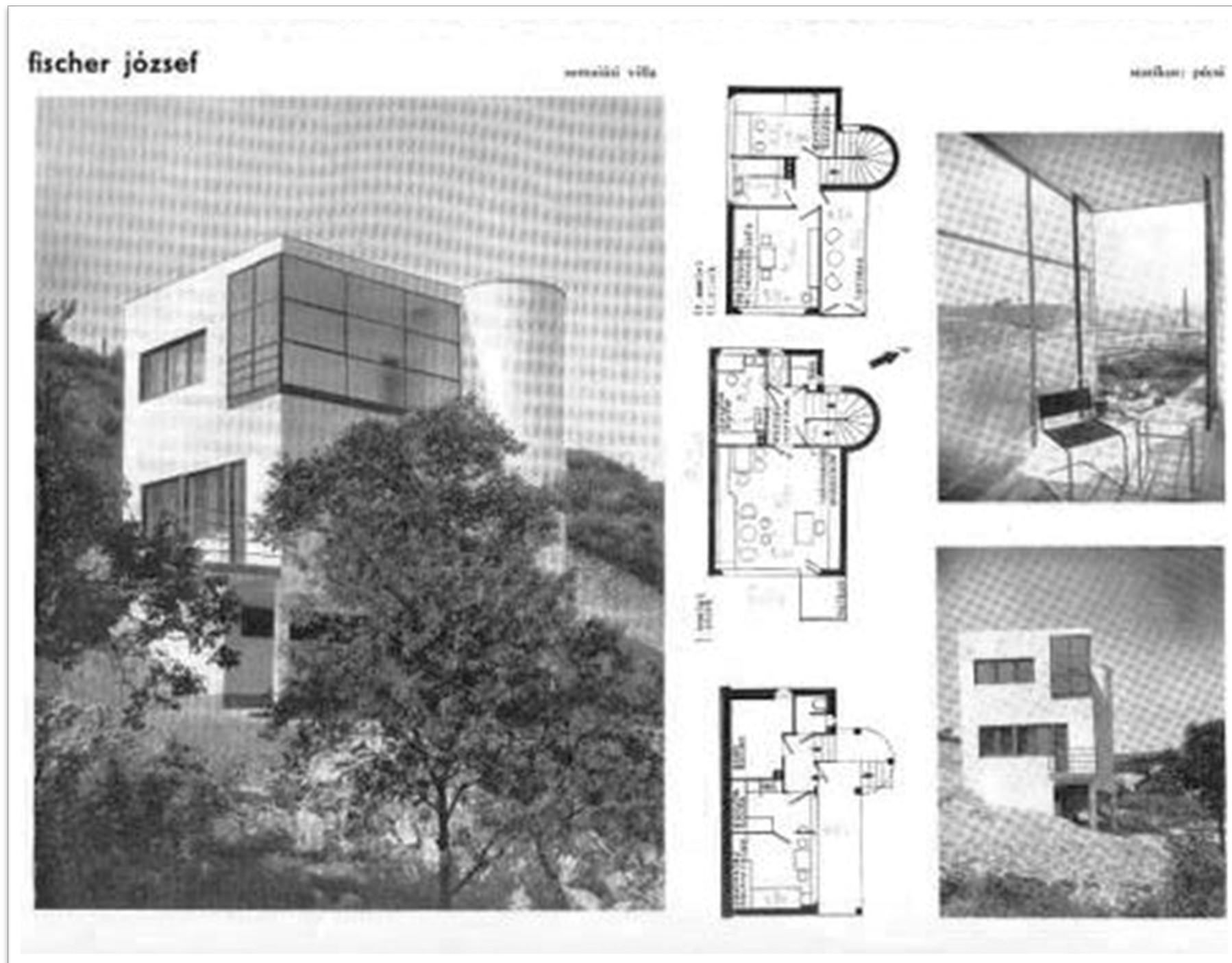
Fischer József nem szerzett műegyetemi diplomát, építészeti tevékenységét építőmesterként végezte. Számos **budapesti villa** és **társasház** fűződik a nevéhez. A Fővárosi Közmunkák Tanácsának elnökeként néhány évig **Budapest újjáépítésén** dolgozott. Aktív politikai szerepvállalása miatt mellőzték, és az **USA-ba emigrált**. Az Amerikában élő Breuerrel folyamatosan tartotta a kapcsolatot. Amikor 1934-ben **Breuer** visszatért Magyarországra, akkor **Fischerrel** és **Molnár Farkassal** együtt működtették a **tervezőirodájukat**. Azonban Breuer egy év múlva visszament Amerikába, és Fischer őrizte meg az irodájuk berendezési tárgyait.

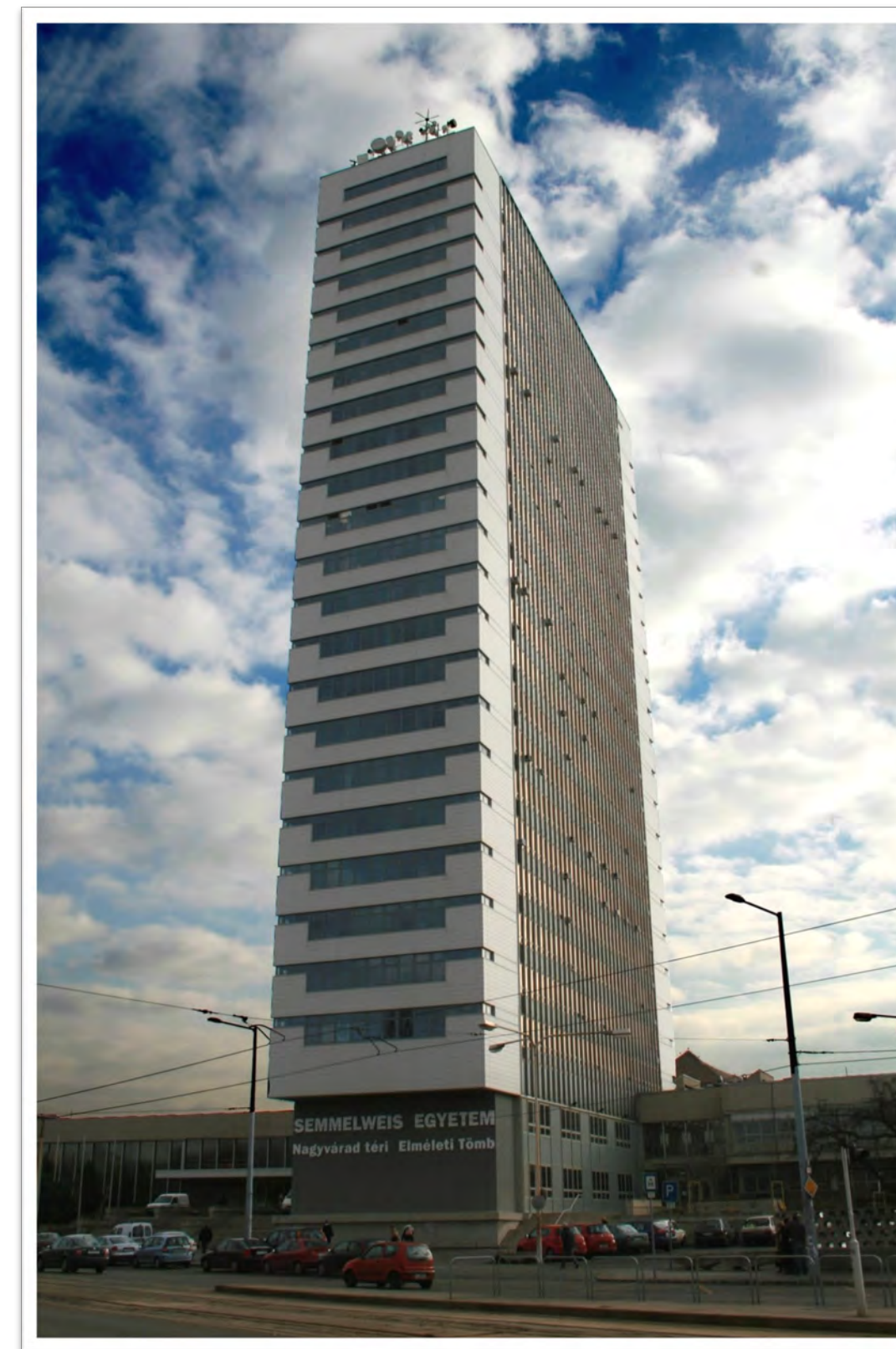
Fischer József

1.7.1 Wágner és Fischer épületei

Fischer József: Szépvölgyi úti villa
1933–1934

Wágner László: SOTE Elméleti Tömb
1970

1.7.2 Melyek a legszebb alkotásai az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében?

Wágner László: Bárszekrényvel kombinált szekrény
1935 körül

**Wágner László: Íróasztal – Wágner László építész saját tervezésű
dolgozószoba-berendezésének része**
1935 körül

1.8 Ludwig Mies van der Rohe (1886–1969)

1905-ben egy berlini építésznél dolgozott, majd két évvel később tervezett hagyományos külvárosi háza annyira lenyűgözte Peter Behrenst, az akkoriban legmodernebb német építész, hogy a **21 éves Miesnek állást ajánlott irodájában**, ahol akkoriban Walter Gropius és Le Corbusier is dolgozott. Ludwig Mies van der Rohe Behrensen keresztül ismerkedett meg a **Deutscher Werkbund** nevű, művészekből és iparosokból álló szervezettel. Egy olyan új tervezői gyakorlat kialakításán fáradoztak, amely **szellemi értéket kölcsönöz a gyári termékeknek**, beleértve az épületeket is.

Ebben az időben Ludwig Mies van der Rohe több haladó építészeti csoporthoz csatlakozott, kiállításokat szervezett, **építészeti megbízatást azonban szinte egyáltalán nem kapott.**

1930-ban ő vette át a **dessai Bauhaus vezetését**. Berlinbe költöztette az iskolát, ahol három évig egy üzemcsarnokban működött. A Gestapóval folytatott több hónapos alkudozás révén sikerült elérnie, hogy engedélyezzék az oktatás folytatását, de végül ő maga adta fel a harcot és feloszlatta az intézményt.

1.8 Ludwig Mies van der Rohe (1886–1969)

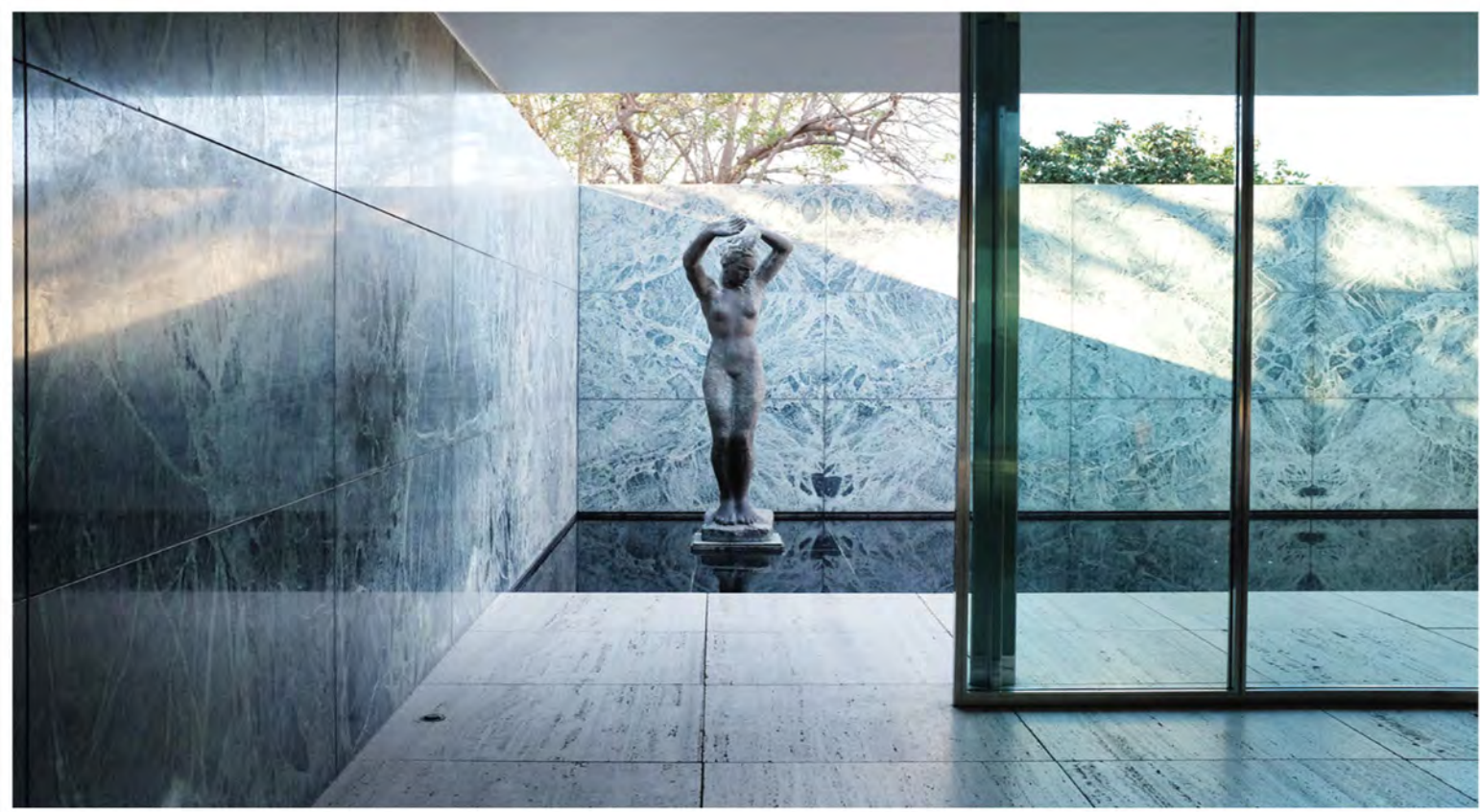
1938-ig még Németországban maradt, irodaház-pályázatokon is próbálkozott, azonban egyre inkább világossá vált, hogy Hitler uralma alatt **nincs számára perspektíva a hazájában**. Emigrálását az **Egyesült Államokba** Philip Johnson amerikai építész készítette elő, aki megbízást szerzett neki egy vidéki ház megtervezésére.

1938-ban az Armour Institute, a későbbi Illinois Institute of Technology építész karának az igazgatója lett. Húsz évig vezette az iskolát, ahol építészek sokasága végzett. Az egyetem épületegyüttesét is ő tervezte meg 1939 és 1958 között.

Élete utolsó éveiben Ludwig Mies van der Rohe nagy megbízásokat kapott középület-együttesek tervezésére. A legjelentősebbek ezek közül a Chicago Federal Center (1959–1964), a Toronto-Dominion Center (1963–1969) és a montreáli Westmount Square (1965–1968).

1.8.1 Barcelonai német pavilon, 1929

Ludwig Mies van der Rohe két világháború közti legismertebb műve a német kormány megbízásából az 1929-es világkiállításra tervezett barcelonai német pavilon volt.

Az 53,6×17 m-es mészkőtalapzaton álló, gyönyörű terekből kialakított együttest részben könnyű tetővel fedték, részben fedetlen volt. Szerkezete krómozott acéloszlopokból készült. A tereket mézszínű ónixból, zöld márványból és tejüvegből készült falak választották el, bennük csak egy medence aktszoborral, valamint néhány Ludwig Mies van der Rohe tervezte szék alkotta a berendezést. A krómozott csővázas, Barcelona-székként is ismert bútordarabok a 20. századi bútortervezés klasszikusaivá váltak. Az épületet mint a 20. század építészetének „modern templom”-át újra felépítették, s mint Barcelona egyik legfőbb idegenforgalmi helye, nagy közönségsikert élvez még ma is.

1.8.2 Tugendhat-villa, Brnó, 1928–1930

A barcelonai pavilonnal párhuzamosan tervezte a brnói Tugendhat-házat. A horizontális tömegű villaépület födémeit acélváz hordja, a nappali – üvegfalon keresztül – szinte egybeolvad a kerttel. A bútorok – a Barcelona-székek és zsámolyok, a finom borjúbőr borítású Tugendhat-karosszékek, az üveglapú kávézóasztal és Breuer Marcell csőszékeinek egy átalakított változata – itt is saját művei. Az 1931-es Berlieni Építőipari Kiállításon a Barcelona-pavilion és a Tugendhat-villa szerkesztési elveit olcsóbb, praktikusabb lakásokhoz használja fel.

1.8.3 Farnsworth-ház, Plano (Illinois, USA), 1951

A Farnsworth-ház Ludwig Mies van der Rohe építészeti ideáinak tökéletes megvalósulása. Adott volt hozzá a tágas, fás folyóparti telek és a tehetsős, egyedülálló megrendelő: Edith Farnsworth. A kompozíció két, különböző magasságban a föld fölött lebegő lemez: a 1,5 m-en lévő, alapterülete 2/3-ában lakótereket és harmadrészben fedett teraszt tartalmaz, a kisebbik és alacsonyabb lévő teraszként funkcionál. A pavilon homlokzata karcsú osztásokkal tagolt, homogén üvegfal, amelytől az épület szinte transzparensnek hat. Az azonos módon kialakított padló- és födémlemezt 4 pár acél H szelvény tartja. A lemezek az acéltartók között helyezkednek el, nem pedig rajtuk: ez a kialakítás tovább erősíti a homlokzatot borító üvegfal egységét. A pavilon belső tere egyetlen 140 m²-es összefüggő, áramló tér, amelyben az építész aszimmetrikusan helyezte el a térben bútorként megjelenő, kiszolgáló helyiségeket (két fürdő, konyhapult, gardrób) tartalmazó faburkolatú dobozt.

1.8.4 Felhőkarcolók

Chicagóban Louis Sullivan és társai már korábban megkezdték az acélszerkezetű felhőkarcolók építését, ezzel a feladattal természetesen Ludwig Mies van der Rohe is szembekerült. Míg Le Corbusier urbanisztikai szempontból közelítette meg a toronyházak kérdését, Mies van der Rohe számára a korszerű technika és a közvetlen környezet megformálása volt a meghatározó. Az első magasháza a Promontory Apartments volt, amely a kezdeti acélvázaz verzió után végül vasbeton szerkezetekkel készült el. 1948 és 1951 között épültek fel a Lake Shore Drive lakóházak a Michigan-tó partján, amelyeknél már teljesen kiforrottan jelenik meg Ludwig Mies van der Rohe szerkesztésmódja.

Lake Shore Drive lakóházak
1948–1951

1.7.2 Melyek a legszebb alkotásai az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében?

Az MR20-as modell, melyet a 30-as évektől a Thonet, 1977 után pedig a Knoll International cég folyamatosan gyártott, egyike a legmerészebb és legelegánsabb konzolos, csővázás széktípusoknak. 1927-ben a stuttgarti Weissenhofsiedlungon mutatták be. Karfa nélküli változatban, bőr kárpittal, illetve nádazott ülőfelülettel is kivitelezték.

A 20. századi formatervezésben az új anyagok kulcsszerepet játszottak a jelentősebb darabok létrejöttében. A bútortervezésben, különösen az ülőbútorok konstrukciójában az acélcső alkalmazása jelentett nagy horderejű változást. A funkcionalizmus tiszta vonalakat hangsúlyozó esztétikájához alkalmazkodó csőbútorok első sikeres modelljei az 1920-as évek közepén születtek, a Bauhausban tanító Breuer Marcell nevéhez fűződnek. Az évtized végére valamennyi jelentős formatervező (a francia Le Corbusiertől az olasz Giuseppe Terragniig) tervezett acélcső vázas bútorokat.

Karosszék – MR
1926

Bőr, krómozott acélcső

2. De Stijl

A holland konstruktivista festő, **Theo van Doesburg** 1917-ben megalapította a *De Stijl* („A stílus”) című folyóiratot. Olyan képzőművészek és építészek tartoztak ehhez a csoporthoz, akik az **absztrakt festészet** metafizikai és etikai tartalmában hittek, elfogadták az **absztrakt síkalakítás geometrikus formanyelvét**.

A De Stijl építészei a **forma és anyag tisztaságának, a tér- és tömegalakítás korszerűsítésének** elvét követték. Vállalkozásaikban az építészek és a festők együtt dolgoztak. Doesburg a De Stijl alapelveit tágabb körben is népszerűsíteni akarta, ezért **Weimarba** utazott, ahol a Bauhaus növendékeinek szakmai előadásokat tartott. Doesburg **racionális gondolkodása** és **letisztult képi gondolkodásmódja** hozzájárult a konstruktív tendenciák felerősödéséhez a Bauhausban.

A mozgalomhoz és a folyóirathoz számos neves művész is csatlakozott, központi alakja **Piet Mondrian** volt. Festészete **tiszta, geometrikus; egyszerű** elemekből épült fel. Ezt a tiszta viszonyrendszert az **építészet is átvette, és térbeli struktúrává** alakította.

Kik az alkotók?

- Piet Mondrian
- Theo van Doesburg
- Huszár Vilmos

Építészek:

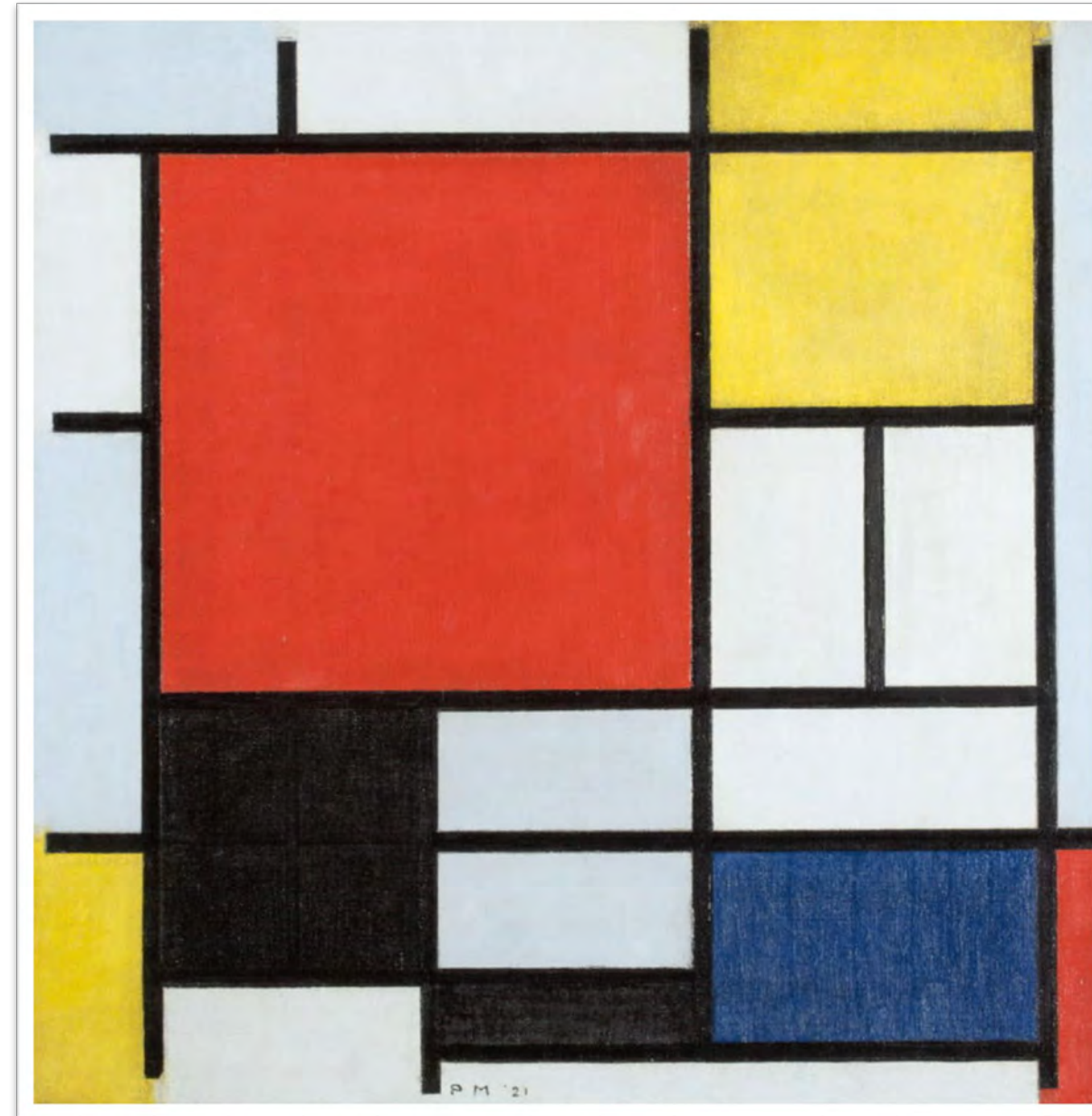
- J.J.P. Oud
- Jan Wills
- Robert van't Hoff
- Gerrit Rietveld

2.1 De Stijl építészei

Oud, J. J. P: Café de Unie
Rotterdam, 1925

Piet Mondrian: Kompozíció totálban, piros, sárga,
fekete, szürke és kék
1921
Olaj, vászon, 59,5 x 59,5 cm,
Kunstmuseum Den Haag, Hága, Hollandia

Mitől különleges?

A fekete vonalából és a három alapszínből álló festményével Mondrian megalkotta az absztrakt festészet emblematikus ikonját, aminek geometrikus rendjét és színvilágát az építészek is alkalmazták..

2.2 De Stijl építészei

Gerrit Rietveld: Schröderer-ház
Utrecht, 1924

Gerrit Rietveld: Schröderer-ház
Utrecht, 1924

Gerrit Rietveld: Piros-kék szék
1917

A 20. századi építészet irányzatai

Fogalomtár

- **Konstruktivizmus:** az orosz művészetben az 1910-es években jelentkező absztrakt irányzat, amely az az ábrázolás szerkezeti összetevőit a síkok, tömegek és terek matematikailag-logikailag leírható formai rendjéhez kívánta igazítani, s az anyag törvényeihez való alkalmazkodást hirdette. A konstruktivizmussal egy időben, hasonló célkitűzéssel született a Bauhaus és a De Stijl mozgalom is.
- **Neoplaszticizmus:** az 1920-as években megjelent képzőművészeti irányzat, amely a szigorúan absztrakt és geometrikus, egymásra merőleges vonalakon alapuló, sima felületeket kedvelte, illetve a három alapszín mellett a feketét és a szürkét használta. Az elnevezés Piet Mondriantól származik.
- **CIAM:** Congrès Internationaux d'Architecture Moderne, nemzetközi építész szervezet, amely 1928-ban alakult Svájcban. Molnár Farkast magyar delegáltjává választotta. A magyar CIRPAC csoport 1929-ben alakult meg Molnár Farkas és Fischer József vezetésével. E csoportnak jelentős szerepe volt a Bauhaus, később a Le Corbusier által képviselt építészeti elvek magyarországi propagálásában. A csoport 1938-ig működött.
- **Deutscher Werkbund:** 1907-ben megalakult szervezet, amely alkotók, gyárosok és kereskedők részvételével zajló kiállításokkal és konferenciákkal kívánta megvalósítani a nagy célt: az ipari munka megnemesítését, a tömegtermelés új esztétikáját. Amerikában a Ford-gyárban, a magyar származású Galamb József konstruktőr tervezőasztalán ekkor nyerte el végleges formáját a nevezetes T-modell, amely konstrukciójával is mintául szolgált a hagyományos iparművészet megoldásaitól szabadulni kívánó dizájnereknek. Ez utóbbiakat a Deutscher Werkbund egyik legaktívabb tagja, a belga Henry van de Velde készítette fel, miután 1907-ben Weimarban kinevezték az iparművészeti iskola vezetőjévé.

A 20. századi építészet irányzatai

Film

- ✓ Animációs film Breuerről

Olvass tovább!

- ✓ Bajkay Éva (szerk., 2010): *A művésztől az életig. Magyarok a Bauhausban*. Janus Pannonius Múzeum, Pécs.
- ✓ Bajkay Éva (szerk., 2010): *Molnár Farkas (1897–1945) – Építész, festő és tervezőgrafikus*. Pannónia Könyvek, Pécs.
- ✓ Ernyey Gyula (2010): *Breuer Marcell. Elvek és eredmények*. Pro Pannonia Kiadói Alapítvány, Pécs.
- ✓ Forgács Éva (2010): *Bauhaus*. Jelenkor Kiadó, Pécs.
- ✓ Mezei Ottó (1975): *Bauhaus*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- ✓ <https://www.artmagazin.hu/articles/archivum/691f52529e6ecb7604fdb2daac5c3bc>
- ✓ <https://www.bauhaus100.com/the-bauhaus/people/students/farkas-molnar/>
- ✓ http://tajvedelem.hu/Tankonyv/CS/CSH_konyv.html#d6e3910
- ✓ https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2011-0055_tobblakasos_hazak/ch02.html#id528158
- ✓ <http://lechnerkozpont.hu/cikk/az-igazsag-szepsege>
- ✓ <http://lechnerkozpont.hu/cikk/a-bauhaustol-a-harvardig>
- ✓ <https://roadster.hu/walter-gropius-bauhaus/>
- ✓ <https://roadster.hu/breuer-marcell-portre/>